

*Шилов Данііл Дмитрович,
студент, спеціальність «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»,
Науковий керівник: Калуга Володимир Федорович,
доктор філософських наук,, професор,
Національний університет біоресурсів і
природокористування України (м. Київ, Україна)*

ПРОДОВОЛЬЧИЙ ПОТЕНЦІАЛ УКРАЇНИ ЯК ІНСТРУМЕНТ АГРАРНОЇ ДИПЛОМАТІЇ

Україна традиційно відіграє важливу роль у світовій продовольчій безпеці завдяки родючим ґрунтам, сприятливому клімату та розвиненій аграрній

інфраструктурі. В умовах глобальних викликів, зокрема продовольчої кризи та політичної нестабільності, використання аграрного сектору як інструменту міжнародної взаємодії стає стратегічним напрямом зовнішньої політики України. Аграрна дипломатія сприяє зміцненню міжнародних економічних зв'язків, просуванню вітчизняної продукції на зовнішні ринки та формуванню позитивного іміджу держави на міжнародній арені.

Україна є одним із провідних світових експортерів сільськогосподарської продукції. Вона входить до трійки лідерів з експорту соняшникової олії та зернових культур, зокрема пшениці, кукурудзи та ячменю. За даними Міністерства аграрної політики та продовольства України, у 2023 році країна експортувала понад 50 млн тон зернових, що забезпечило 10% світового експорту в цьому сегменті [1, с. 15].

Крім зернових, Україна є значним постачальником бобових, молочних продуктів, м'ясної продукції та меду. Завдяки високій якості продукції та конкурентоспроможним цінам українські агровиробники успішно працюють на ринках ЄС, Азії, Близького Сходу та Африки. Продовольчий потенціал держави дає змогу не лише забезпечувати внутрішню продовольчу безпеку, а й виступати гарантом стабільності на світовому агропродовольчому ринку.

Аграрна дипломатія – це важливий механізм міжнародної співпраці, що включає переговори, торговельні угоди, участь у міжнародних продовольчих програмах і формування довгострокових стратегічних партнерств. Україна активно співпрацює із такими міжнародними організаціями, як Світова організація торгівлі (СОТ), Продовольча та сільськогосподарська організація ООН (ФАО), Європейська комісія з питань сільського господарства. Це дозволяє не лише просувати вітчизняну продукцію, а й впливати на формування глобальної політики у сфері продовольчої безпеки [2, с. 21].

Одним із прикладів ефективної аграрної дипломатії є «зернова ініціатива», що дозволила Україні попри військові дії забезпечити експорт зерна через Чорне море. Це сприяло збереженню позицій на міжнародних ринках та зміцненню партнерських відносин із країнами, залежними від українського продовольства.

Основні виклики аграрної дипломатії України включають:

- геополітичні ризики, зокрема військові дії, які впливають на логістичні маршрути та стабільність постачання продукції;
- зростаючу конкуренцію на світовому ринку, де ключові гравці, такі як США, Бразилія та країни ЄС, використовують активну аграрну дипломатію;
- екологічні та регуляторні стандарти ЄС, які вимагають адаптації українського сільськогосподарського сектору до нових вимог, пов'язаних із «Зеленим курсом» ЄС.

Серед значних перспектив можна виділити:

- розширення співпраці з країнами Африки та Азії відкриває нові ринки для української продукції;
- використання цифрових технологій у сільському господарстві сприятиме покращенню якості продукції та ефективності виробництва;
- укладання нових торговельних угод дозволить зміцнити експортний потенціал країни.

Продовольчий потенціал України є важливим інструментом аграрної дипломатії, що сприяє зміцненню економічних зв'язків, формуванню міжнародного іміджу держави та забезпеченню продовольчої безпеки у світі. Для ефективного використання аграрної дипломатії необхідне подальше вдосконалення експортної політики, розширення міжнародної співпраці та адаптація до сучасних глобальних викликів.

Поглиблення світової продовольчої кризи в умовах російсько-української війни стає одним із найважливіших викликів для сучасної аграрної дипломатії. Україна традиційно входить до числа провідних експортерів зерна, зокрема пшениці, кукурудзи та соняшникової олії, забезпечуючи близько 10% світового ринку зернових [1].

Проте повномасштабне вторгнення Росії в лютому 2022 року та подальша блокада українських морських портів призвели до різкого скорочення експортних поставок, що спровокувало глобальний продовольчий дисбаланс.

За даними Продовольчої та сільськогосподарської організації ООН (FAO), уже до кінця 2022 року ціни на зерно на світових ринках зросли на 23% порівняно з довоєнним рівнем [2, с.7]. Особливо гостро ці тенденції відчуються в країнах Африки та Близького Сходу, які імпортують понад 50% потреб у зерні саме з України та Росії [3].

Російська агресія не лише порушила традиційні маршрути поставок, але й призвела до руйнування критичної інфраструктури – елеваторів, зерноховищ, транспортних вузлів, що значно ускладнило логістику. За оцінками Всесвітнього банку, лише за перший рік війни Україна втратила близько 30% потенціалу зберігання зерна через знищення або пошкодження відповідних об'єктів.

Крім того, мінна загроза в акваторії Чорного моря значно обмежила можливості морських перевезень, змусивши шукати альтернативні, часто більш дорогі маршрути через європейські країни. Це, у свою чергу, створило додаткове навантаження на залізничну та автомобільну інфраструктуру Польщі, Румунії та інших держав, що призвело до затримок і зростання вартості транспортування.

У цих умовах аграрна дипломатія набуває ключового значення як інструмент стабілізації світової продовольчої системи. Найбільш значущим досягненням у цьому напрямку стало укладення «Зернової угоди» в липні 2022 року за посередництва ООН та Туреччини, яка дозволила частково відновити експорт української сільськогосподарської продукції через Чорне море [4, с. 56].

Проте ефективність цього механізму залишалася обмеженою через системні порушення з боку Росії, яка неодноразово блокувала роботу коридору під приводом «технічних перешкод» [7]. Крім того, аналітики відзначають, що навіть після початку дії угоди світові ціни на зерно повністю не стабілізувалися, що свідчить про глибші структурні проблеми, пов'язані з війною [5, с. 89].

Окремою проблемою залишається використання Росією продовольчої кризи як інструменту геополітичного тиску. Так, російська пропаганда активно поширює наративи про те, що саме санкції Заходу, а не війна, спричинили дефіцит продовольства, що значно ускладнює формування єдиної міжнародної позиції щодо подолання кризи.

У зв'язку з цим аграрна дипломатія України змушена працювати в двох

напрямах: по-перше, забезпечення фізичного експорту продукції, а по-друге, протидія інформаційним маніпуляціям, спрямованим на підрив довіри до України як надійного постачальника [6, с. 112].

Для подолання цих викликів необхідні комплексні заходи, зокрема розширення альтернативних транспортних коридорів (наприклад, через Дунай або залізничні маршрути в ЄС), збільшення фінансової підтримки аграрного сектору України з боку міжнародних донорів, а також активізація ролі таких організацій, як ООН, Всесвітня торгова організація (WTO) та Європейська комісія, у координації зусиль щодо запобігання глобальному голоду [7].

Як зазначають експерти, подолання продовольчої кризи неможливе без посилення міжнародної солідарності та чіткого усвідомлення того, що стабільність світової продовольчої системи залежить від спільних дій у відповідь на агресію Росії.

Література:

1. International Grains Council – офіційні дані щодо ринку зерна. URL: <https://www.igc.int/>
2. FAO (Продовольча та сільськогосподарська організація ООН) – звіти про вплив війни на продовольчу безпеку. 2022 С. 7. URL: <https://www.fao.org/3/cc3317en/cc3317en.pdf>
3. Global Food Security Index (The Economist Impact) – індекс продовольчої безпеки. URL: <https://impact.economist.com/sustainability/project/>
4. ООН – угода про зерновий коридор. URL: <https://www.un.org/en/black-sea-grain-initiative>
5. МВФ – інфляція та порушення ланцюгів поставок. URL: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2023/04/11/world-economic-outlook-april-2023>
6. Дослідження аграрної дипломатії України. 2023 С. 112. URL: <https://www.researchgate.net/publication/372558473>
7. WTO – торгівля та продовольча безпека. URL: https://www.wto.org/english/tratop_e/agric_e/food_security_e.htm

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
УКРАЇНИ**

**Гуманітарно-педагогічний факультет
Кафедра міжнародних відносин і суспільних наук**

**ІНСТИТУТ ПОЛІТИЧНИХ І ЕТНОНАЦІОНАЛЬНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
ім. І.Ф. КУРАСА НАН УКРАЇНИ**

ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ НАН УКРАЇНИ

ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ

**ЧЕРКАСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОГДАНА
ХМЕЛЬНИЦЬКОГО**

ЯГЕЛЛОНСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ (Республіка Польща)

ФОНД ГЕРДИ ХЕНКЕЛЬ (Німеччина)

УНІВЕРСИТЕТ МАЙНЦА ІМЕНІ ЙОГАННА ГУТЕНБЕРГА (Німеччина)

КАГУЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ П. ХАШДЕУ (Молдова)

МУЗЕЙ КАРОЛЯ І В БРАЇЛІ (Румунія)

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**«УКРАЇНСЬКА ДИПЛОМАТІЯ:
СТАНОВЛЕННЯ, РОЗВИТОК ТА ПЕРСПЕКТИВИ»**

10 квітня 2025 р.

м. Київ

Українська дипломатія: становлення, розвиток та перспективи / за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції. Київ, 10 квітня 2025 р. Київ, 2024. 357 с.

Збірник наукових праць укладено за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції «Українська дипломатія: становлення, розвиток та перспективи», яка була організована кафедрою міжнародних відносин і суспільних наук гуманітарно-педагогічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України 10 квітня 2025 р. Наповнення рубрик синхронізовано з основними напрямками роботи конференції і охоплює широке коло питань щодо витоків, традицій, розвитку та перспектив української дипломатії; аналізу стану дипломатії в умовах сучасних глобальних викликів та стратегічних пріоритетів світової, європейської та вітчизняної дипломатії в умовах російсько-української війни.

Видання розраховане на науковців, викладачів, аспірантів, студентів, а також усіх хто цікавиться питаннями сучасних міжнародних відносин та розвитку української дипломатії.

Рекомендовано вченою радою гуманітарно-педагогічного факультету Національного університету біоресурсів і природокористування України (протокол № 10 від 16.05.2025 р.).

Редакційна колегія:

Ткачук В.А., д-р екон. наук, проф. (голова);
Ніколаєнко С.М., д-р пед. наук, проф. (співголова);
Тонха О.Л., д-р сільгосп. наук, проф. (голова);
Любовець О.М., д-р істор. наук, проф.
Харченко С.В., д-р філол. наук, проф.
Хвіст В.О., канд. іст. наук, доцент

Відповідальна за випуск докт. іст. наук, проф. Любовець О.М.

Тези подано в авторській редакції.

Автори тез відповідають за достовірність викладеного матеріалу, за правильне цитування джерел, посилання на них та інших відомостей.

Передруковувати опубліковані в збірнику наукових праць матеріали дозволяється тільки за згодою авторів.